

ÚSTAV PRO ODBORNÉ ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN
LETECKÝCH NEHOD
Beranových 130
199 01 PRAHA 99

CZ - 12 - 245

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA

**o odborném zjišťování příčin vážného incidentu
letounu typu Zlín Z 226MS, poznávací značky OK – IFJ,
při letu dne 1.7.2012**

Praha
srpen 2012

Závěrečná zpráva, zjištění a závěry v ní uvedené, týkající se leteckých nehod a incidentů, eventuálně systémových nedostatků ohrožujících provozní bezpečnost, mají pouze informativní charakter a nemohou být použity jinak než jako doporučení pro realizaci opatření, která by zabránila vzniku dalších leteckých nehod a incidentů s obdobnými příčinami. Zhotovitel Závěrečné zprávy výslovně prohlašuje, že Závěrečná zpráva nemůže být použita pro stanovení viny či odpovědnosti v souvislosti s určením příčin letecké nehody či incidentu a nemůže být použita ani pro uplatnění nároků v případě vzniku pojistné události.

Použité zkratky a jednotky:

AK	Aeroklub
AGL	Nad úrovní země
GLD	Kluzáky (kvalifikace)
GO	Generální oprava
h	Hodina
min	Minuta
m	Metr
PAR	Para výsadky (kvalifikace)
RWY	Dráha
SEP	Jednomotorový pístový letoun pozemní (kvalifikace)
TOW	Vleky kluzáků a transparentů (kvalifikace)
UTC	Světový koordinovaný čas
ÚCL	Úřad pro civilní letectví
ÚZPLN	Ústav pro odborné zjišťování příčin leteckých nehod

A) Úvod

Vlastník a provozovatel letounu:	AK Zbraslavice
Výrobce a model letounu:	Moravan Otrokovice, typ Z 226MS
Poznávací značka:	OK-IFJ
Místo události:	prostor u obce Bohdaneč
Datum:	1.7.2012
Čas:	09:10 (dále všechny časy v UTC)

B) Informační přehled

Dne 1.7.2012 obdržel ÚZPLN oznámení o nouzovém přistání letounu Z 226MS. Během letu pilot zaznamenal ránu z přední části letounu a následné snížení výkonu motoru. Pilot se rozhodl vypnout motor a nouzově přistál na ploše letiště Zbraslavice. Při přistání nedošlo k poškození letounu ani zranění pilota. Událost je kvalifikována jako vážný incident.

Příčinu události zjišťoval inspektor ÚZPLN Ing. Lubomír Stříhavka.

Závěrečnou zprávu vydal:

ÚSTAV PRO ODBORNÉ ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN LETECKÝCH NEHOD
Beranových 130
199 01 PRAHA 99

dne 13. srpna 2012

C) Hlavní část zprávy obsahuje:

1. Faktické informace
2. Rozbory
3. Závěry
4. Bezpečnostní doporučení

1. Faktické informace

Průběh kritické fáze letu a nouzové přistání

Pilot prováděl aerovlek kluzáku z letiště Zbraslavice. Vzlet byl proveden v čase 08.59 a podle výpovědi pilota to byl osmý aerovlek toho dne do výšky 300 m AGL. Kromě kritického letu pilot nezaznamenal žádné problémy s motorem. Asi po 5-ti minutách letu ve stoupání ve výšce cca 250 m AGL pilot zaznamenal silnou ránu z motoru s následným únikem oleje, snížení výkonu a vibrace motoru. Pilot snížil otáčky motoru a po stažení otáček se kluzák odpojil. Protože se nacházel v prostoru obce Bohdaneč a proto, že vibrace ani po stažení plynu neustaly, rozhodl se pilot provést nouzové přistání s vypnutým motorem zpět na letiště vzletu. Provedl úkony na nouzové přistání, vypnul magneta zapalování, uzavřel přívod paliva, vypnul hlavní vypínač a doklouzal na letiště. Přistál na RWY 33. Po přistání prohlédl letoun a kromě zaolejované přední části letounu a poškozeného motorového lože nezjistil další poškození letounu.

Pilotem byl muž, věk 55 let, držitel platného průkazu způsobilosti soukromého pilota letounů s kvalifikacemi SEP land a TOW. Měl platné osvědčení o zdravotní způsobilosti 2. třídy. Podle údajů ze zápisníku celkem nalétal na všech typech letounů 517 h, z toho na typech Z 226 celkem 248 h. Ke zranění pilota nedošlo.

Letoun a prohlídka motoru

Letoun typu Z 226MS je dvoumístný dolnokřídový samonosný jednoplošník, určený k výcvikovým a zdokonalovacím letům a vlečení kluzáků. Letoun byl vybaven motorem typu M137A.

Výrobce:	Moravan n. p., Otrokovice
Rok výroby:	1954
Výrobní číslo:	750
Celkový nálet:	2139 h 02 min

V rámci druhé GO a roční prohlídky byla současně dle STC-024 provedena přestavba na typ Z 226MS.

Letoun nebyl po přistání poškozen. Přední část letounu, motorové kryty a zasklení pilotní kabiny bylo potřísněno olejovým filmem.

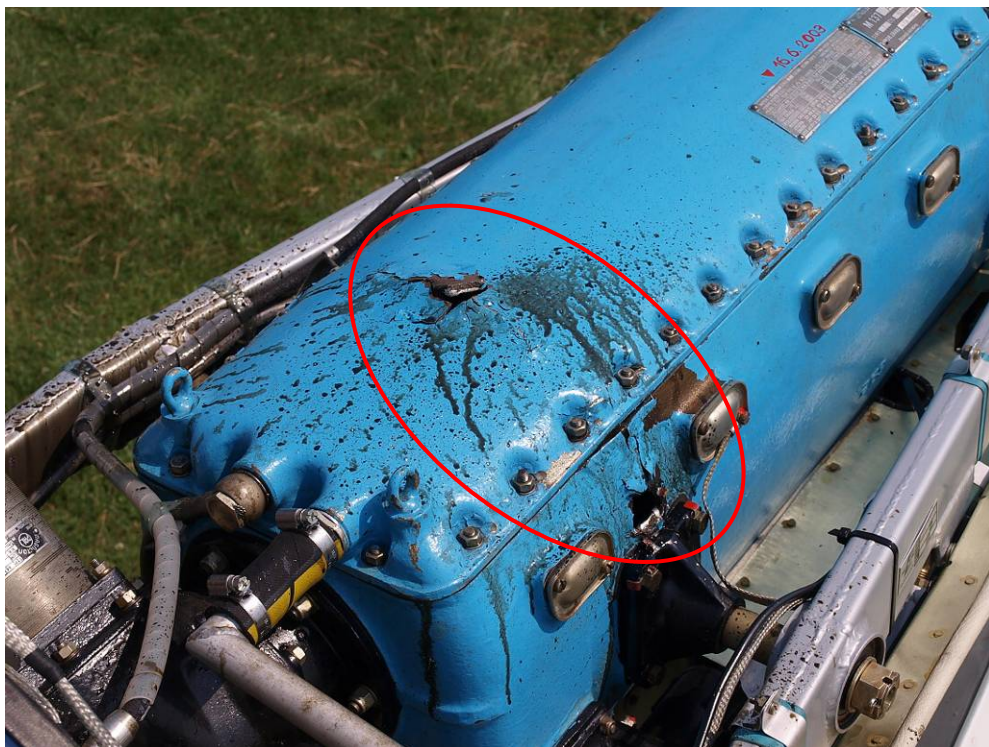
Motor

Výrobce:	Avia n.p.
Typ:	M137A
Rok výroby:	1985
Výrobní číslo:	851553
Celkový nálet:	2161 h 20 min

Od začátku provozu byla na motoru provedena jedna generální oprava. Tato byla provedena v roce 2003, motor od té doby odpracoval 1361 h 55 min. Po GO byla stanovena doporučená doba chodu motoru do příští GO 1400 hodin. V době události byl motor mazán minerálním olejem Aero Shell W100. V poslední době se na motoru neobjevily žádné poruchy, které by měly vliv na jeho chod.

Technická prohlídka motoru

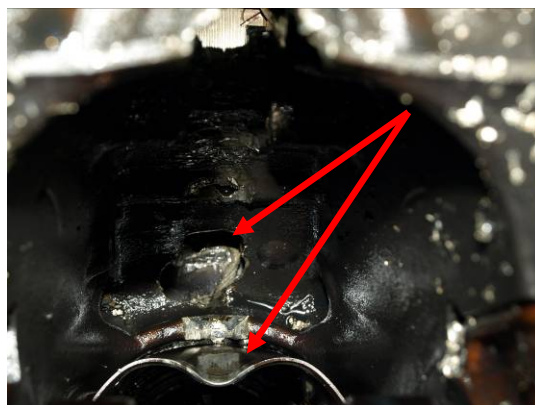
Motor letounu byl podroben technické prohlídce za účasti inspektora ÚZPLN ve schválené údržbové organizaci. Byl zjištěn další rozsah poškození a zjištěna příčina vysazení motoru. Po sejmutí motorových krytů bylo zjištěno vytržení šroubů ze zadního levého úchyty motorového lože, prohnutí levého ramene motorového lože a oboustranné proděravění bloku motoru v místě válce č. 6. Po sejmutí víka motoru bylo zjištěno proražení víka motoru a poškození osazení vložky válce v bloku motoru od úderu poškozené ojnice. Dále bylo ve vnitřním prostoru motoru nalezeno množství kovových úlomků ojnice a výztuh motorové skříně. Oko ojnice bylo podélně rozlomeno a dřík ojnice byl podélně rozpůlen. Hlava ojnice byla na čepu klikového hřídele a byla volně otočná. Na povrchu rotujících a kluzných částí se nacházel olejový film. Žádná z částí nebyla tepelně degradována a na rotujících částech nebyly zjištěny stopy po zadírání. Bylo sejmuto víčko dutiny ojničního čepu válce č. 6 na klikovém hřídeli a zkontrolována průchodnost mazacího otvoru. Otvor byl průchozí, v dutině čepu se nacházelo minimální množství karbonových úsad. Píst se ve válci č. 6 pohyboval bez významných odporů. Lomová plocha začínala u místa iniciace únavové poruchy na spodní části oka ojnice a procházela směrem k hlavě do dříku ojnice.

Vnější poškození motoru

Poškození levého úchyty mot. lože

Vnitřní poškození

Poškozené části ojnice válce č. 6

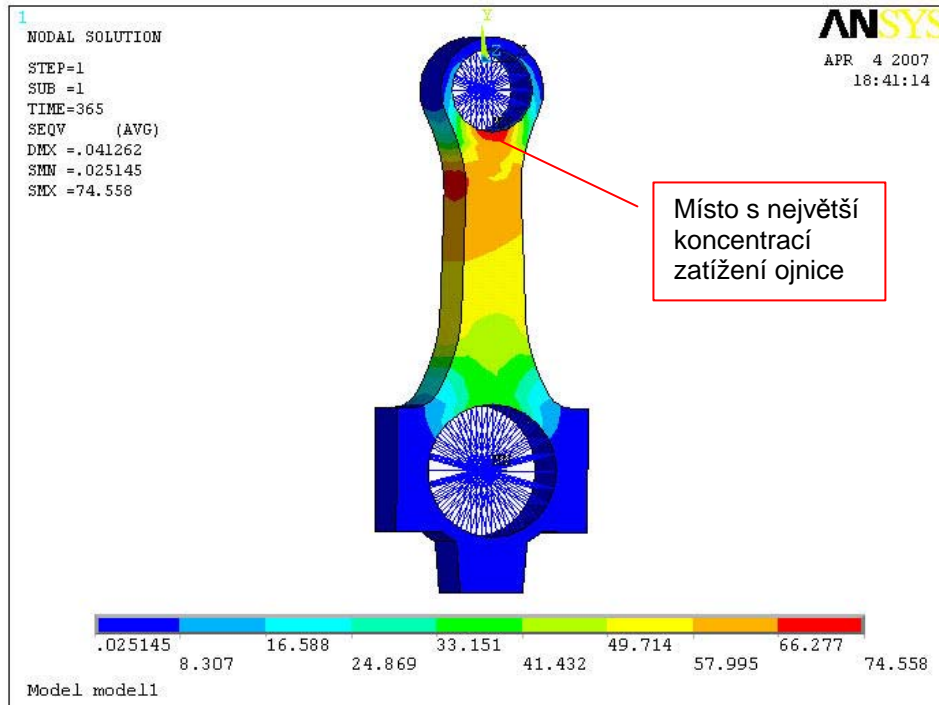
2. Rozbory

Rozbor příčin vzniku události byl zaměřen na analýzu informací získaných z dokumentace letounu a výsledků technické prohlídky motoru. Při technické prohlídce nebyly na motoru nebo systémech ovládání letounu zjištěny vady, které by omezovaly jeho ovládání.

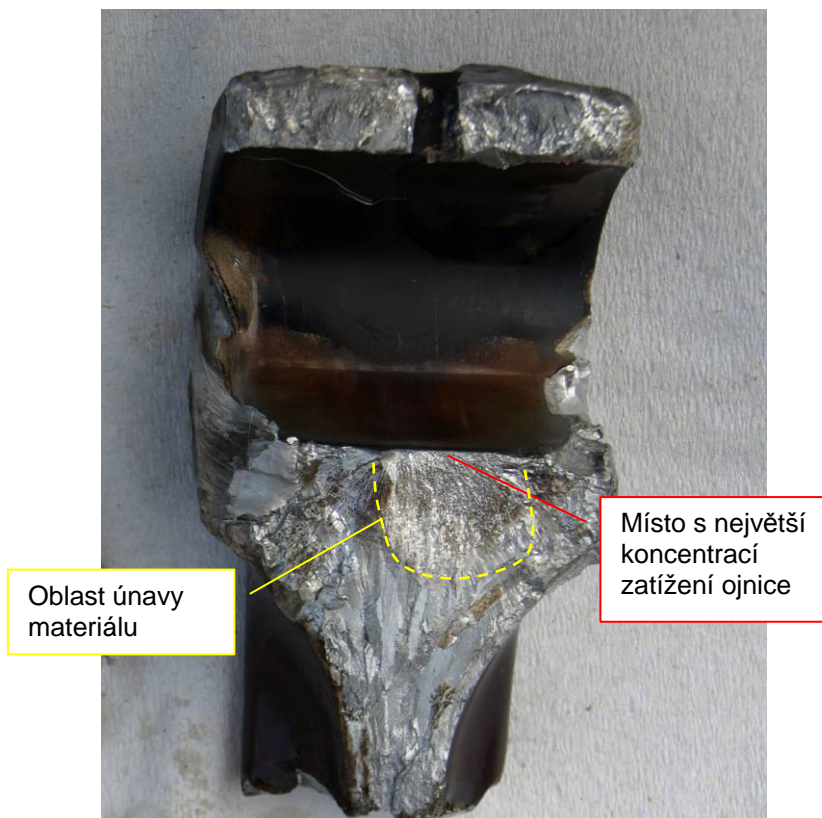
S ohledem na počet odpracovaných hodin od generální opravy zbývalo motoru 38 h 05 min do konce meziopravního resursu. Provozovatel měl po vyčerpání této doby v úmyslu realizovat bulletin LOM Praha č. M137A/24b. Fakt, že letoun byl převážně využíván k vlečení kluzáků a motor byl provozně zatěžován k horní hranici technických parametrů, lze předpokládat, že mohlo dojít k rozvoji vad materiálu vlivem únavy od tohoto provozního zatížení.

Obecný model zatížení ojnice prokazuje, že místo s největší koncentrací zatížení se shoduje s místem iniciace únavové poruchy a nálezem provedeným na poškozené ojnici.

Obecný model zatížení ojnice

Nález místa vzniku únavové poruchy

3. Závěry

- pilot byl způsobilý letu,
- letoun měl platné osvědčení kontroly letové způsobilosti,
- údržba a provoz letounu byly v souladu s platnými směrnici,
- k poruše oka ojnice došlo prokazatelně vlivem únavy materiálu,
- veškerá další poškození motoru byla způsobena rozlomením oka ojnice a krátkým chodem motoru na sníženém výkonu s poškozenou ojnici ve válci č. 6,
- událost je kvalifikovaná jako vážný incident z technických příčin.

Příčinou vážného incidentu bylo rozlomení oka ojnice ve válci č. 6. vlivem únavy materiálu během provozu motoru.

4. Bezpečnostní doporučení

Vzhledem k okolnostem vážného incidentu a opatřením LOM Praha pro provoz, údržbu a opravy motorů řady M137, ÚZPLN bezpečnostní doporučení nevydává.